

Вісник Донецького державного університету управління
Науковий журнал. Заснований у 1998 році.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

<i>Поважний Олександр Станіславович</i>	- доктор економічних наук, професор, голова редакційної колегії
<i>Пілюшенко Віталій Лаврентійович</i>	- доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, заступник голови редакційної колегії
<i>Адамов Борис Ісайович</i>	- доктор економічних наук, професор
<i>Амоша Олександр Іванович</i>	- доктор економічних наук, професор, академік НАН України
<i>Бохняж Збігнев</i>	- доктор економіки, професор Університету Мінесота, США
<i>Бурега Валерій Васильович</i>	- доктор соціологічних наук, професор
<i>Губерна Галина Костянтинівна</i>	- доктор економічних наук, професор
<i>Дорофієнко В'ячеслав Володимирович</i>	- доктор економічних наук, професор
<i>Іллюшенко Валентин Григорович</i>	- доктор технічних наук, професор
<i>Лобас Віталій Михайлович</i>	- доктор наук з державного управління
<i>Мазаракі Анатолій Антонович</i>	- доктор економічних наук, професор
<i>Мамутов Валентин Карлович</i>	- доктор юридичних наук, професор, академік НАН України
<i>Поважний Станіслав Федорович</i>	- доктор економічних наук, професор член-кореспондент АПН України
<i>Поклонський Федір Юхимович</i>	- доктор економічних наук, професор
<i>Руделіус Вільям</i>	- доктор економіки, професор університету Сан Томас, США
<i>Червова Лідія Георгіївна</i>	- доктор економічних наук, професор
<i>Чумаченко Микола Григорович</i>	- доктор економічних наук, професор, академік НАН України

Адреса редакції:

83015, м. Донецьк, вул. Челюскінців, 163а, ДонДУУ

Телефони: (062) 337-66-09, (062) 305-45-36, 304-12-97

Засновник — Донецька державна академія управління.

Реєстраційне свідоцтво ДЦ № 1233 від 24.09.97.

Затверджений Постановою Президії ВАК України від 09.06.99 (№ 1-05/7)

як фаховий з економіки, додатком до Постанови Президії ВАК України від 14.11.2001

№ 2-05/9 — як фаховий з державного управління.

Точка зору редакції не завжди збігається з точкою зору авторів. Відповідальність за точність наведених фактів, цитат, прізвищ несуть автори. При передруці посилення на "Менеджер" обов'язкове. Розповсюджується безкоштовно за спеціальною розсилкою.

Літературно-технічний редактор А. Наумов.

Підписано до друку 19 грудня 2008 р. Рекомендовано до опублікування рішенням Вченої Ради ДонДУУ, протокол № 4 від 19.12.2008 р.

Надруковано у МПП "ВІК". Свідоцтво про реєстрацію ДК № 382 від 26.03.2001. Донецьк-59, вул. Разенкова, 12/17. Телефон: (062) 381-70-87.

Замовлення № 2505. Тираж 150 прим. Обл.-вид. арк. 20,6. Ум. друк. арк. 21,6.

Виходить один раз на квартал.

УДК 331.361

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В
УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ЯК НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ПРОБЛЕМА: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ГОТОВНОСТІ В СИСТЕМАХ “ЛЮДИНА-ЛЮДИНА”**

**АКІМОВ О.О.,
аспірант кафедри управління освітою
НАДУ при Президентіві України**

У статті обґрунтовується необхідність усебічного вивчення психологічних основ готовності до професійної діяльності державних службовців різних рангів і категорій є необхідною умовою ефективного вирішення практичних завдань, зорієнтованих на реалізацію політики європейської інтеграції. Автором розкривається роль розвитку особистості державного службовця до професійної діяльності, визначаються чинники й основи психологічної готовності та характеризуються особистісні функції фахівця в контексті вимог європеїзації державного управління.

В статье обосновывается необходимость всестороннего изучения основ психологической готовности к профессиональной деятельности государственных служащих разных рангов и категорий, что есть одним из необходимых условий эффективного решения практических задач, ориентированных на реализацию политики европейской интеграции. Автором раскрывается роль развития личности государственного служащего к профессиональной деятельности, выделяются факторы и основы психологической готовности, также характеризуются личные качества и функции профессионала в контексте требований европеизации государственного управления.

This article is devoted to the necessity of all ways of learning psychological base of ready-made to the professional activity of all categories and which is necessary for effective way of fulfillment of practical, tasks, whics au oriented for realization of policy of European integration. The author is clarifying the role of developing of statesman to the professional activity and defining some basement of psychological ready-made and characterizing some functions of statesman in the context of demands of European governor.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науково-практичними завданнями.
Різноманітність напрямів впливу не лише викликає нерівномірність протікання євроінтеграційних процесів в Україні, а й спричиняє зміни в характері й змісті завдань для органів виконавчої влади. Отже, державному службовцю у процесі виконання службово-посадових обов'язків необхідно постійно гнучко реагувати на зміни в середовищі, а значить бути психологічно готовим до різноманітних нововведень. Тому суперечність полягає в тому, що професійна діяльність державних управлінців в умовах європейської інтеграції не завжди постає у “формі нормативно-ухваленого способу діяльності, в якому узагальнено й закріплено досвід попередників”. Значною мірою на особистість державного службовця діють вимоги, зумовлені європеїзацією вітчизняного державного управління. Разом з цим, і державний службовець, і процеси європейської інтеграції співіснують в умовах соціально-економічної та політичної нестабільності, ризику й невизначеності українського соціуму як системи. Державний службовець – як провідник державної євроінтеграційної політики виступає фактором збурення двох систем – державного управління та суспільства, а значить впливає на процеси в частині їх вдосконалення з позицій європейського виміру. Зазначене повертає до

розгляду психологічної готовності державних службовців до роботи в євроінтеграційних умовах у контексті розвитку їх особистості.

Усебічне вивчення психологічних основ готовності до професійної діяльності державних службовців різних рангів і категорій є необхідною умовою ефективного вирішення практичних завдань, зорієнтованих на реалізацію політики європейської інтеграції. Загальновідомо, що остання залежить від зовнішньополітичних факторів і значною мірою визначаються внутрішньополітичними чинниками. Різноманітність напрямів впливу не лише викликає нерівномірність протікання євроінтеграційних процесів в Україні, а й спричиняє зміни в характері й змісті завдань для органів виконавчої влади. Отже, державному службовцю у процесі виконання службово-посадових обов'язків необхідно постійно гнучко реагувати на зміни в середовищі, а значить бути психологічно готовим до різноманітних нововведень. Тому суперечність полягає в тому, що професійна діяльність державних управлінців в умовах європейської інтеграції не завжди постає у "формі нормативно-ухваленого способу діяльності, в якому узагальнено й закріплено досвід попередників" [НіО, №1, 2003].

З огляду на викладене, доцільно звернутися до досліджень, в яких розглядаються проблеми психологічної готовності до професійної діяльності в різних соціально-економічних сферах. Досить ґрунтовно В.В. Корнечук та С.Х. Яворський висвітлюють рівень та межі дослідження щойно зазначеної теми і підкреслюють, що для розуміння процесів формування готовності особистості до професійної діяльності слід розглянути сам феномен "професійна діяльність". Так, вживаючи термін "трудова діяльність", науковці аналізують визначення професійної діяльності у працях інших дослідників, характеризують підходи до розкриття цього феномену і виокремлюють три аспекти трудової діяльності:

- предметно-діючий, що охоплює процес запланованої зміни людиною предмета праці за допомогою певних засобів;

- фізіологічний, що проявляється у функціях людського організму;

- психологічний, що включає усвідомлення цілі та її здійснення, а також низку психологічних явищ – увага, воля, інтелектуальні властивості.

На наш погляд дещо суперечливим є визначення професійної діяльності як складного багатознакового об'єкта, інтегруючим компонентом якої є суб'єкт праці, що здійснює взаємодію всіх компонентів системи з урахуванням розмаїття ознак, які відбивають її специфіку (А.Ф. Ліненко, 1998). Суперечність полягає в тому, що суб'єкт не може бути інтегруючим компонентом тобто невід'ємною частиною об'єкта, адже це суперечить їх місії та функціям за визначенням. Оскільки не відомо, яка система мається на увазі, то складно зрозуміти яку взаємодію, яких системних компонентів і яким чином здійснює суб'єкт праці – людина.

В якості дослідницького інструментарію для вивчення професійної діяльності А.Ф. Ліненко пропонує праксеологічний підхід й оперує таким поняттям, як "досконала професійна праця" з такими її сферами, як: визначення мети, прогнозування, планування, підготовка, інвентаризація тощо [с. 168]. Судячи з логіки й викладу змісту останніх, тут має місце певна термінологічна неточність, оскільки у вищезгаданому контексті під сферою, скоріше всього, можна зрозуміти складові досконалої професійної діяльності. Хоча кожна із складових як напрямок діяльності – цілепокладання, прогнозування, планування – безумовно, можуть бути окремою сферою досконалої професійної діяльності.

Розглядаючи компоненти досконалої професійної праці, А.Ф. Ліненко вносить до змісту процесу визначення мети етап програмування діяльності, пошук засобів "оволодіння метою", оцінка особистого сенсу зусиль та наявність ефекту від власних професійних дій. До прогнозування віднесено "передбачення вирішення мети", що ґрунтується на формуванні гіпотез, методах моделювання, процедурах оцінювання. Також до прогнозовної роботи включено "визначення порядку та послідовності професійних дій і терміну виконання", що, на наш погляд, слід віднести до етапу програмування під час визначення мети.

Така сфера, як підготовка, передбачає всебічний детальний аналіз подальшої діяльності та внесення до неї свідомого вдосконалення. На наш погляд тут теж існує певна змістовна невідповідність, оскільки на основі аналізу подальшої діяльності робиться прогноз

щодо можливих варіантів її здійснення. Цей термін набуває адекватного сприйняття, якщо під підготовкою, за визначенням розуміти аналіз видів робіт, які необхідно здійснити у процесі діяльності. За цих умов створюється можливість деталізувати роботи, встановити можливі неузгодженості під час їх виконання та внести необхідні правки й уточнення.

В рамках складової під назвою інвіліція реалізуються організаційні заходи, які мінімізують опіку й тиск на оточуючих під час роботи. На нашу думку, видокремлення вищезгаданих складових досконалої професійної праці має досить умовний характер і потребує більш чіткого визначення в контексті системи професійної діяльності – “людина-людина”, “людина-знакова система”, “людина-технічна система”, “людина-біологічна система” або конкретної професії. Адже залежно від типу зворотного зв'язку, характеру й терміну взаємодії між суб'єктом і об'єктом праці в цих системах залежить наявність та актуальність тих чи інших компонентів професійної діяльності. Важливими також є параметри суб'єкта праці – людини тобто її кваліфікація, вік, досвід, психофізіологічний стан і характеристики об'єкта праці – професійної діяльності тобто її вид, складність, термін існування, інноваційність. Слід додати, що в окремих професіях системи “людина-людина”, зокрема пов'язаних із наданням психологічної допомоги, існують стандарти діяльності фахівця, принципи її регламентації і морально-етичні норми й вимоги до самого працівника. Необхідною умовою ефективною професійної діяльності психолога, на думку В.М. Духневича, слугує змога актуалізувати власні потенції, здібності та можливості. Це забезпечується таким внутрішнім станом професіонала як “психологічне благополуччя”, що використовується для позначення стану, не пов'язаного з переживанням стресу, певного особистісного чи професійного погіршення. Воно є психологічним поняттям, що допомагає особистості оцінювати власне життя з когнітивних позицій та емоційного стану.

Ситуація із розкриттям характеру взаємодії суб'єкта і об'єкта праці ускладнюється тим, що, на погляд Б.О. Федоришина, в окремих концепціях абсолютизується роль професійних інтересів і ставлення до професії як основний психологічний фактор формування професійної придатності особистості.

З огляду на викладене доцільно розглянути закономірності процесу засвоєння професійної діяльності (В.Д. Шадриков), які охоплюють формування:

-цілей діяльності. Необхідність цієї роботи зумовлена тим, що ціль визначає спосіб та характер діяльності, структуру останньої та дії в межах її реалізації, які підпорядковані підцілям. Також ціль діяльності має два аспекти: в одному міститься задача або завдання, а в іншому – образ майбутнього результату. Фактором встановлення цілі-завдання є мотивація, а чинниками для отримання цілі-образу є уявлення про результат роботи та окремі дії;

-інформаційної основи як сукупності інформаційних ознак предметних і суб'єктивних умов професійної діяльності. Оскільки інформаційні ознаки відмінні для різних професій, то й інформаційна основа професійної діяльності поділяється на матеріальну та ідеальну. Матеріальна включає професійно важливу інформацію у вигляді сигналів, а ідеальна наповнена образами цих сигналів та їх значенням;

--виконавчої частини діяльності, яка проявляється в інтелектуальних або сенсомоторних діях. Обидві категорії дій актуалізуються та закріплюються шляхом навчання й утворення нейрофізіологічної основи навичок;

-професійно важливих якостей, які виокремлюються у підсистему індивідуальних якостей особистості під час взаємодії.

На нашу думку, в наукових положеннях В.Д. Шадрикова мова йде не стільки про закономірності, скільки про один з варіантів налагодження професійної діяльності. Відносно двох аспектів цілей діяльності зауважимо, що відбулось зміщення акцентів у розумінні цілей та місії діяльності, оскільки ціль визначає те, що або чого ми маємо досягти, а місія – те, що й чому ми маємо робити і в який спосіб. Мотивація ж слугує інтегративним фактором як під час досягнення цілі, так і під час виконання місії. Теза щодо цілі-образу як уявлення про результат та дії з його досягнення теж є дискусійною, оскільки це зумовлено специфікою різних видів діяльності. У професіях пов'язаних, наприклад, із комп'ютерною технікою та програмно-

апаратним забезпеченням, результат діяльності відомий і чітко параметризований на рівні стандарту якості певної продукції, так само як і прописано дії та види робіт, які необхідно здійснювати. Інша справа, коли мова ведеться про професійну діяльність, пов'язану із творчістю, винахідництвом або інноваціями. За цих умов дійсно ціль може формуватися у вигляді певного образу й з уявленням переліку необхідних робіт. Додамо, що висловлені зауваження не знижують цінності наукового доробку вищезгаданих дослідників, а, навпаки, свідчать про складність феномену "професійна діяльність" та наявність прогалин в його дослідженні. Природно, що така не розробленість торкається, певною мірою, і понять, дотичних до щойно згаданого явища і, зокрема, психологічної готовності до професійної діяльності.

На думку О.О. Глушко, термін психологічна готовність до діяльності було введено в проблемне поле психологічної науки в 1976 році білоруськими дослідниками М.І. Дьяченко і Л.А. Кандиловичем. Так, психологічна готовність розглядається як поняття, що відображає виявлення суті властивостей і стану особистості (10, ст. 8). У свою чергу, залежно від змісту і конкретних завдань, що розв'язуються суб'єктом трудової діяльності, готовність поділяють на короткотривалу (ситуативну), що детермінується відповідними психічними станами, і відносно сталу, що визначається стабільними якостями (особливостями) особистості (16). Разом з цим готовність у професійній діяльності розглядається не лише як властивість чи ознака окремої особистості. Вона, по суті являється концентрованим та інтегрованим показником потенційних можливостей особи виконувати певну роботу або завдання, слугує мірилом її професійних здібностей, свого роду, основою та критерієм їх оцінювання.

Значну увагу науковці приділяють феномену психологічної готовності до професійної діяльності в системах "людина-людина", які функціонують у силових структурах. Природно, що особливість завдань й умов роботи останніх зумовлює інтерпретацію цього явища у такому сенсі, як "оптимальна бойова готовність". Вона поділяється на психічну – загальну і спеціальну, технічну і фізичну.

У свою чергу О.О. Назаров розрізняє такі структурні компоненти психологічної готовності як образ структури дії, загальний психофізіологічний стан, психологічна спрямованість особистості. Тут доцільно звернути увагу на явище рефлексії професійного становлення, що розглядається М.Ю. Барбан як "здатність людини виокремлювати, аналізувати, оцінювати, пізнавати, усвідомлювати свої можливості, особистісні та професійно важливі якості, різні боки своєї діяльності та розвитку як професіонала" [с. 8]. Із визначення щойно згаданого феномену зрозуміло, що психологічна готовність до професійної діяльності передбачає роботу фахівця із своїми потенційними можливостями та якостями у площині майбутньої роботи та виробничих завдань. Тому формування психологічної готовності обов'язково має охоплювати розвиток професійної рефлексії і, зокрема, "Я-настрой на професію" та символічну репрезентацію професії для "Я" (образи "Я-в професії").

Звичайно, у контексті державної служби такі аспекти психологічної готовності навряд чи є змістовно повністю сприйнятливими, однак можна використати напрацювання, що стосуються структуризації психологічної готовності й уточнення її змісту залежно від виду діяльності.

Важливе місце і роль О.І. Іванова відводить професійній готовності до діяльності, оскільки визначає її як детермінанту професійного становлення фахівця. Процес формування професійної готовності має ієрархічний характер стадій готовності абітурієнта, курсанта, випускника освітнього закладу МВС, молодого спеціаліста, професіонала. Разом з цим професійна готовність носить інтегративний характер й охоплює функціональну, емоційну та особистісну взаємозалежні та взаємообумовлені підструктури.

Дослідник Ж.Ю. Половнікова теж підкреслює ієрархічну природу психологічної готовності та визначає останню як систему професійно важливих індивідуально-психологічних якостей особистості, яка володіє необхідними професійними знаннями, уміннями й навичками. Психологічна готовність проявляється в стані оптимальної мобілізованості під час виконання професійних задач.

В окремих дослідженнях категорія “готовності” розглядається у взаємозв’язку з іншими особистісними феноменами в контексті управління. Вони, на нашу думку, не просто тісно пов’язані із соціально-психологічною готовністю до професійної діяльності, а досить щільно інтегровані в неї.

Так, Б.А. Щербатюк розглядає феномен самовизначення та його психологічні особливості в жінок, орієнтованих на управлінську діяльність. Основною складовою цього явища слугує готовність особистості до знаходження свого місця в суспільстві, що охоплює урахування і співвіднесення суспільних вимог та здібностей особистості, комплекс внутрішніх умов, визначаючих здатність до вирішення важливих питань життєдіяльності.

В багатьох концептуальних теоріях головним чинником професійного становлення визначається особистість, а особистісний і професійний розвиток вбачається як єдиний цілісний процес. Це зумовлено індивідуальними характерними рисами особистості, її активністю та якісними змінами у процесі розвитку. Для характеристики самоактивності фахівця Л.А. Колісниченко використовує поняття саморегуляція як “переважно усвідомлене планування, побудова та перетворення суб’єктом власних дій і вчинків стратегії життєдіяльності загалом відповідно до життєвих потреб, мотивів, особистісно значущих цілей, спрямованості”. Тому професійне навчання рекомендовано будувати, маючи на меті створення умов для підтримки розвитку особистості, забезпечуючи стимулювання її власної активності у поведінці й професійному становленні й реалізації.

На думку В.П. Хапілової готовність до успішної професійної діяльності забезпечується такою системною характеристикою особистості як конкурентоздатність фахівця. Далі науковець уточнює, що це система психологічних характеристик, яка забезпечує адаптацію менеджера до менеджерської діяльності та її виконання на найвищому професійному рівні. На практиці це проявляється в здатності генерувати нові, оригінальні ідеї, аргументовано доводити їх важливість для соціального, професійного та особистісного розвитку й створювати умови для їх ефективного розвитку, започатковувати нові й перспективні напрями діяльності та мобілізувати персонал організації на їх реалізацію.

З позиції В.В. Завірюхи, складовими конкурентоспроможною особистості виступають здатності та здібності до професійного самозростання і пропонує багаторівневу структуру здатностей до професійної діяльності. Останні є складним психологічним багаторівневим утворенням, до якого входять простіші здатності та здібності людини, що у сукупності забезпечують потенційну можливість виконання елементів професійної діяльності в їх єдності, тобто безпосереднє здійснення діяльності взагалі.

Досліджуючи соціально-рольову позицію майбутнього фахівця, О.В. Літвінова відзначає тісний зв’язок готовності до виникнення життєвих домагань із його очікуваннями як передбаченням бажаного майбутнього у формі образу. Зрозуміло, що явища конкурентоздатності й очікування корелюють із психологічною готовністю до роботи в умовах європейської інтеграції. Це зумовлено тим, що реалізація євроінтеграційної політики вимагає від державного службовця генерування нових ідей та нестандартних рішень, нестандартних підходів до втілення стандартних рішень, потребує розробки нових напрямів роботи в рамках виконання тих чи інших міжнародних домовленостей України. І, звичайно, налагодження діяльності охоплює прогнозування очікуваного результату, формування його майбутнього образу.

Враховуючи наявність в системі професійного навчання державних службовців різних кваліфікаційних рівнів – магістратура, бакалаврат, виникнення у слухачів бажання змінити у майбутньому профіль роботи шляхом освоєння нової спеціалізації під час навчання, наприклад, на сферу європейської інтеграції, заслуговують на увагу дослідження Б.О. Федоришина стосовно основ професійної орієнтації. Оскільки у вищезгаданій системі навчаються фахівці, які визначились у професійному плані, то вбачається доцільним проведення активної професійно-інформаційної роботи. Це необхідно для “професійного дозрівання” особистості, розвитку її здатності аналітично проектувати психологічну структуру майбутньої професійної діяльності в умовах євроінтеграції на психологічну сферу власної особистості.

Важливим з позицій орієнтації на професійну перспективу, на погляд Н.І. Іванцева, є механізм ідентифікації із професійною групою, як передумова професійного та особистісного розвитку фахівця і побудови системи його ціннісних орієнтацій. Остання розглядається як особлива форма реалізації ставлення особистості до власного “Я” і соціального світу.

Розглядаючи питання детермінації та закономірностей розвитку ціннісних станів свідомості, Н.І. Іванцев підкреслює, що суттєві трансформації внутрішніх зв'язків особистісної організації відбуваються в нових умовах інституціоналізованої діяльності і в нових умовах оволодіння фахівцем засобами діяльнісного існування. В результаті особистісно-психологічних змін індивід піднімається на інший рівень самоорганізації та самовияву в системі взаємовідносин та взаємозв'язків із зовнішнім середовищем і, передусім, із референтною групою [с. 1].

Наголошуючи на існуванні різних дефініцій понять “ідентичність” та “ідентифікація”, М.Марусинець пояснює це тим, що ідентичність є фундаментальним компонентом і механізмом розвитку самосвідомості, який опосередковується соціокультурними та історичними обставинами життя, індивідуальним життєвим шляхом людини та іншими динамічними чинниками. Тобто особистість змушена адаптуватись до нових соціально-економічних умов і надавати власній соціальній активності відповідного змісту й спрямування. Більше того, в умовах кризи “надіндивідуального цілого” імперативно формуються нові моделі соціальної поведінки індивіда й конструювання іншої персональної системи цінностей. Таким чином професійна ідентичність має розглядатися у контексті соціальної перервності й нестабільності, які формують такого суб'єкта, який здатен легко змінювати свої соціальні ролі та відповідні ідентичності. Інакше кажучи, особистість відмовляється від “справи усього життя” як професії, що дає їй можливість актуалізуватися й самоствердитися, досягти бажаного матеріального й соціального статусу [с. 95].

Оскільки більшість із вищезгаданих дослідників наголошують на впливові середовища на професійну діяльність та пов'язаних із нею феноменів, то слід зауважити, що сучасна вітчизняна державна служба функціонує не просто в умовах швидкоплинності періодичного загострення соціально-економічної та політичної ситуації, а в умовах системної суспільно-політичної кризи. З огляду на це обґрунтованим є розгляд такого явища як професійне становлення особистості. Так науковцем С.С.Єрмаковою, серед інших характеристик останнього, виокремлюються “готовність до постійного професійного зростання”, пошук оптимальних прийомів якісного і творчого виконання діяльності відповідно до індивідуально-психологічних особливостей працівника. Постійна трансформація професійного становлення відбувається шляхом переходу професіонала з однієї стадії на іншу, що породжує її кризу.

Література:

1. Щербатюк Б.А. Психологічні особливості самовизначення жінок, орієнтованих на управлінську діяльність: Автореф. дис... канд. псих. наук. – К., 2006. – 20 с.
2. Хапілова В.П. Соціально-психологічні умови формування конкурентоздатності майбутніх менеджерів: Автореф. дис... канд. псих. наук. – К., 2006. – 20 с.
3. Літвінова О.В. Вплив гендерних експектацій на соціально-рольову позицію майбутнього фахівця: Автореф. дис... канд. псих. наук. – К., 2007. – 20 с.
4. Барбан М.Ю. Рефлексія професійного становлення в студентські роки: Автореф. дис... канд. псих. наук. – К., 1999. – 20 с.
5. Завірюха В.В. Формування здатності до професійного самозростання студентів в умовах інноваційного навчання: Автореф. дис... канд. псих. наук. – К., 2007. – 20 с.
6. Федоришин Б.О. Психолого-педагогічні основи професійної орієнтації: Автореф. дис... док. пед. наук. – К., 1996. – 50 с.
7. Духневич В.М. Психологічне благополуччя професіонала як умова його ефективної діяльності (на прикладі професії психолога): Автореф. дис... канд. псих. наук. – К., 2002. – 20 с.
8. Іванцев Н.І. Динаміка ціннісних орієнтацій студентської молоді протягом професійної підготовки: Автореф. дис... канд. псих. наук. – К., 2001. – 20 с.

9. Колісниченко Л.А. Психологічні особливості саморегуляції у професійній діяльності менеджерів: Автореф. дис... канд. псих. наук. – К., 2004. – 20 с.

10. Марусинець М. Прикладні аспекти дослідження професійної ідентичності особистості // Соціальна психологія. - 2005, №11. – С. 90-97.

УДК 37: 35.075.5

ОСВІТНІ СТАНДАРТИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ З БОКУ ДЕРЖАВИ

ВЕЛЬЧЕВА Н.І.,
аспірант кафедри менеджменту
організацій Запорізької державної
інженерної академії

Стаття присвячена розгляду освітніх стандартів як одного з основних чинників якості вищої освіти. Розглянуто структуру стандартів, підходи до їх визначення; зазначені особливості чинної системи стандартів вищої освіти України, її недоліки та можливість її вдосконалення.

Статья посвящена рассмотрению образовательных стандартов как одного из основных факторов качества высшего образования. Рассмотрена структура стандартов, подходы к их определению; обозначены особенности действующей системы стандартов высшего образования Украины, ее недостатки и возможность ее усовершенствования.

The article deals with education standards analysis, the latter being one of the main keystones of the higher education quality. The general view on the above matter is being discussed. Introduced by the author, peculiarities of the standards, including the disadvantages and the possible way of their improving, are closely looked at.

Вступ. Питання забезпечення високого рівня якості вищої освіти є сьогодні для України одним з головних як на національному рівні, так і на рівні міжнародного співробітництва на шляху створення єдиного європейського освітнього простору.

Головною метою комплексу заходів з підвищення якості вищої освіти є як вдосконалення самої вищої освіти, так і всієї системи освіти в цілому. Здійснення цієї мети неможливе без вдосконалення системи стандартів вищої освіти та підходів до їх розробки. Загальновизнаним є твердження, що освітній стандарт є основним чинником якості освіти, він покликаний підняти якість освіти на новий рівень та забезпечити конвертування освіти в країні та за її межами для участі країни у міжнародному ринку праці. В той же час стандарт освіти – найбільш складна проблема взаємодії вищого навчального закладу та держави. Держава через органи галузевого та регіонального управління прагне регламентувати діяльність ВНЗ, через освітні стандарти регламентує вимоги до підготовки випускників. В свою чергу вищій навчальний заклад прагне до свободи побудови освітнього процесу через індивідуальність своїх викладачів. Іноді ця індивідуальність і професійна творчість важко «вкладається» в чіткий регламент.

Аналіз досліджень. В останні роки проблеми визначення стандартів вищої освіти викликають все більше зосередження як у вітчизняному, так і у світовому науково-освітньому товаристві. Розгляд питань, пов'язаних зі стандартизацією вищої освіти входить до кола наукових інтересів таких фахівців, як Васильєв Ю.С., Глухов В.В., Байденко В.І., Казаков В.Г.,